

ՖԻԶԻԿԱ 12-րդ ԴԱՍԱՐԱՆ
ՄԱՐԶԱՅԻՆ ՓՈԽԼ 2025-2026 ուս. տարի
Տևողությունը 180 ր

խնդիր 1: Պայթող ռումբը (8 միավոր): $M = 1$ կգ արկը թռչում է ուղղաձիգ դեպի վեր և պայթում է այն պահին, երբ դրա արագությունը $v_0 = 10$ մ/վ էր դեպի վեր՝ բաժանվելով բազմաթիվ բեկորների, որոնք թռչում են բոլոր ուղղություններով՝ մեծությամբ հավասար արագություններով: Պայթյունից $t_1 = 0.2$ վ հետո ոչ մի բեկոր դեռ հատակին հասած չի լինում: $t_1 = 0.2$ վ պահին բեկորներից մեկը շարժվում է հորիզոնական ուղղությամբ՝ $p_1 = 6$ կգ · մ/վ իմպուլսով: Օդի դիմադրությունը անտեսել: Հաշվի առեք, որ նշված ժամանակահատվածում ծանրության ուժի իմպուլսը չի կարելի անտեսել:

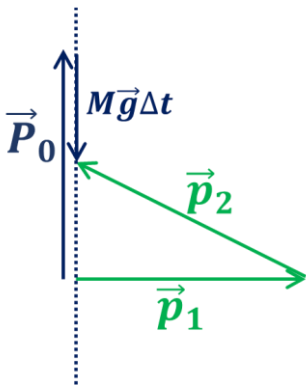
1. Գտեք մնացած բոլոր բեկորների ընդհանուր $\vec{p}_2$ իմպուլսի մոդուլը $t_1 = 0.2$ վ պահին: Ազատ անկման արագացումը $g = 10$ մ/վ² է: **[2.5 միավոր]**

Փոփոխենք խնդրի պայմաններից միայն մեկը: Այն է, արկը բաժանվում է միայն 2 մասի, որոնցից մեկը դա t_1 պահին p_1 իմպուլս կրողն է: Նաև պայթյունից առաջացած բեկորների զանգվածները հավասար են:

2. Ինչքանով է փոխվել համակարգի մեխանիկական էներգիան պայթյունից հետո $t_1 = 0.2$ վ ընթացքում: **[2.5 միավոր]**

3. Ինչքան է p_1 իմպուլսով բեկորի իմպուլսը պայթյունից անմիջապես **հետո**: **[0.5 միավոր]**

4. Ինչքան է պայթյունի ընթացքում անջատված Q էներգիան: Համարեք ամբողջ էներգիան վերածվել է բեկորների մեխանիկական էներգիայի: **[2.5 միավոր]**

1. Քանի որ համակարգի վրա ազդող միակ արտաքին ուժը մինչև բեկորների հատակին հասնելը Mg -ն է **[0.5 միավոր]**, ապա համակարգի իմպուլսի փոփոխությունը t_1 պահին կլինի՝

$$\Delta \vec{P} = M \vec{g} \Delta t \quad \text{[0.5 միավոր]}$$

t_1 պահին համակարգի իմպուլսը դիագրամման **[0.5 միավոր]** կնկարագրվի հետևյալ դիագրամով, P_0 -արկի իմպուլսն է մինչև պայթյունը:

Այսպիսով, բեկորների արագությունը կլինի՝

$$p_2 = \sqrt{(P_0 - Mg\Delta t)^2 + p_1^2} \quad \text{[0.5 միավոր]}$$

Որտեղից՝ $p_2 = 10$ կգ · մ/վ **[0.5 միավոր]**

2. Հաշվենք յուրաքանչյուր մարմնի վրա ծանրության ուժի կողմից կատարված աշխատանքը: Բազմապատկելիս պետք է վերցնել վեկտորների սկալյառ արտադրյալը:

Առաջին բեկոր՝ $A_1 = m_1 \vec{g} \left(\frac{\vec{g} t_1^2}{2} + \vec{v}_{10} t_1 \right) \quad \text{[0.5 միավոր]}$

Երկրորդ բեկոր՝ $A_2 = m_2 \vec{g} \left(\frac{\vec{g} t_1^2}{2} + \vec{v}_{20} t_1 \right) \quad \text{[0.5 միավոր]}$

Այսպիսով լրիվ աշխատանքը կլինի՝

$$A_{\text{ը}} = \frac{M(gt_1)^2}{2} + (m_1 \vec{v}_{10} + m_2 \vec{v}_{20}) \vec{g} t_1 = \frac{M(gt_1)^2}{2} + (m_1 \vec{v}_{10} + m_2 \vec{v}_{20}) \vec{g} t_1 = \frac{M(gt_1)^2}{2} + \vec{P}_0 \vec{g} t_1$$

$$A_{\text{ը}} = \frac{M(gt_1)^2}{2} - P_0 g t_1 \quad \text{[0.5 + 0.5 միավոր]}$$

$$A_{\text{ը}} = \text{թվային արժեք} \quad \text{[0.5 միավոր]}$$

3. $p_{10} = \sqrt{p_1^2 + (mgt_1)^2} \quad \text{[0.5 միավոր]}$

4. Այսպիսով՝ պայթյունից անմիջապես հետո էներգիան կլինի՝

$$E_0 = E_{\text{կ}} - A_{\text{ը}} \quad \text{[0.5 միավոր]}$$

$$E_0 = E_{\text{կ}} - A_{\text{ը}} = \frac{p_1^2}{2m} + \frac{p_2^2}{2m} - \frac{M(gt_1)^2}{2} + P_0 g t_1 \quad \text{[0.5 միավոր]}$$

Մինչև պայթյունը էներգիան հավասար էր՝

$$E_{\text{կ, սկզբնական}} = \frac{P_0^2}{2M} \quad \text{[0.5 միավոր]}$$

Պայթյունից անջատված էներգիան կլինի՝

$$Q = E_{\text{կ}} - A_{\text{ը}} - E_{\text{կ, սկզբնական}} = \frac{p_1^2}{2m} + \frac{p_2^2}{2m} - \frac{M(gt_1)^2}{2} + P_0 g t_1 - \frac{P_0^2}{2M} \quad \text{[0.5 միավոր]}$$

$$Q = \frac{p_1^2}{M} + \frac{(P_0 - Mg\Delta t)^2 + p_1^2}{M} - \frac{M(gt_1)^2}{2} + P_0 g t_1 - \frac{P_0^2}{2M} = \text{թվային արժեք} \quad \text{[0.5 միավոր]}$$

Խնդիր 2: Պղպջակները անոթում (7 միավոր):

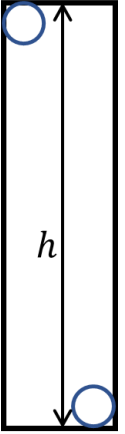
Միևնույն քանակի միատոմ իդեալական գազ պարունակող երկու փոքր պղպջակ մնացել են հերմետիկ փակ անոթի մեջ: Անոթը լցված է անսեղմելի հեղուկով: Պղպջակներից մեկը կպած է անոթի վերին նիստին, մյուսը հատակին և ունի V_0 ծավալ: Ողջ համակարգում սկզբում ջերմաստիճանը T_0 է: Պղպջակների ծավալների հարաբերությունը $\alpha = 3$ է: Անոթը տաքացրեցին, որից հետո պղպջակների ծավալների հարաբերությունը դարձավ $\varphi = 4$:

ա) Ինչքա՞ն է գազի վերջնական ջերմաստիճանը: **[4 միավոր]**

Համակարգը տաքացնելիս ջրին հաղորդվել է Q_2 ջերմաքանակ:

բ) Որքա՞ն ջերմաքանակ է հաղորդվել ջուր-գազ համակարգին տաքացնելու ընթացքում: **[3 միավոր]**

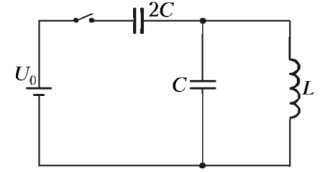
Ողջ խնդրի ընթացքում անտեսեք մակերևութային լարվածության ուժերը և կորույթամբ պայմանավորված երևույթները: Ներքևի պղպջակը չի պոկվում հատակից: Ինքնուրույն պետք է հասկանաք, թե պղպջակներից, որի ծավալն է ավելի մեծ: V_0 -ն և T_0 -ն հայտնի են: Ջրի ծավալը շատ անգամ մեծ է պղպջակների ծավալից: Ջրի տեսակարար ջերմունակությունը c է: h -ը տրված չի:

ա)

$$\begin{cases} p_{20} - p_{10} = p_2 - p_1 & [1 \text{ միավոր}] \\ \frac{p_{20}V_0}{T_0} = \frac{p_{10}\alpha V_0}{T_0} = \nu R & [0.5 \text{ միավոր}] \\ \frac{p_2V_2}{\beta T_0} = \frac{p_1\varphi V_2}{\beta T_0} = \nu R & [0.5 \text{ միավոր}] \\ V_0 + \alpha V_0 = V_2 + \varphi V_2 & [0.5 \text{ միավոր}] \end{cases}$$
$$\beta = \frac{\varphi}{\alpha} \cdot \frac{\alpha^2 - 1}{\varphi^2 - 1} \quad [1 \text{ միավոր, միայն լրիվ ճիշտ լուծման համար}]$$
$$\beta = \frac{32}{45} \quad [0.5 \text{ միավոր}]$$

խնդիր 3: ԷՄ կոնտուր (5 միավոր): Նկարում պատկերված է սխեմա, որտեղ կոնդենսատորների լիցքերը և կոճուղի հոսանքը 0 են մինչև բանալու փակվելը: Նկարում բերված տվյալները, որոնք բնութագրում են կոճի L ինդուկտիվությունը, կոնդենսատորների ($C, 2C$) ունակությամբները և իդեալական լարման աղբյուրի U_0 ԷԾՈւ-ն հայտնի են: Շղթայում դիմադրությունները շատ փոքր են: Բանալին փակում են:

ա) Ինչքա՞ն է կոճով անցնող անցնող առավելագույն հոսանքը: [2.5 միավոր]

բ) C ունակությամբ կոնդենսատորի վրա առավելագույն լարումը: [2.5 միավոր]

Եթե աշակերտը չի տիրապետում դիֆֆերենցիալ հավասարումներին, գնահատվում է հետևյալ լուծումը, որտեղ անտեսվում է ճառագայթման կորուստները և փոխանցման երևույթները:

ա) Ինչքա՞ն է կոճով անցնող անցնող առավելագույն հոսանքը:

Այն պահին, երբ կոճի հոսանքը առավելագույնն է կոճի վրայի ԷԾՈւ-ն կլինի զրո, հետևաբար C ունակությամբ կոնդենսատորի լարումը կլինի 0: [0.5 միավոր]

Այդ պահին $2C$ կոնդենսատորի վրայի լիցքը կլինի $Q = 2CU_0$ [0.5 միավոր]: Այդ պահին լարման աղբյուրի կատարած աշխատանքը կլինի $A = QU_0$ [0.5 միավոր]

$$QU_0 = \frac{2CU_0^2}{2} + \frac{LI^2}{2} \quad [0.5 \text{ միավոր}] \quad (\text{տես խնդրի վերջում բերված գրառումը})$$

Իրականում, երբ բանալին նոր են փակում

$$I = U_0 \sqrt{\frac{2C}{L}} \quad [0.5 \text{ միավոր}]$$

Գրառում

Երբ բանալին նոր են փակում, երկու կոնդենսատորների վրա միանգամից կուտակվում է լիցք, որպեսզի հաստատվի հավասարակշռություն

$$\frac{q_0}{C} + \frac{q_0}{2C} = U_0 \Rightarrow q_0 = \frac{2}{3}CU_0$$

Այդպիսով համակարգը կունենա $E_0 = \frac{q_0^2}{2C} + \frac{q_0^2}{C} = \frac{3}{2C} \left(\frac{2}{3}CU_0 \right)^2 = \frac{2}{3}CU_0^2$ Էլեկտրաստատիկ էներգիա, իսկ կոճի մեջի հոսանքը գործնականում 0 է:

ԱՅն պահին երբ հոսանքը կոճում առավելագույնն է՝

$$(Q - q_0)U_0 = \frac{2CU_0^2}{2} + \frac{LI^2}{2} - \frac{2CU_0^2}{3}$$

Կրճատումից հետո ստացվում է նույն հավասարումը, որը գրված էր վերևում:

բ) C ունակությամբ կոնդենսատորի վրա առավելագույն լարումը:

Երկու կոնդենսատորների լարումների գումարը կլինի՝

$$U_0 = U_C + U_{2C}$$

U_C կլինի առավելագույնը, երբ U_{2C} նվազագույնն է, այսինքն, $2C$ կոնդենսատորով անցնող I_{2C} հոսանքը կլինի $I_{2C} = 0$ [0.5 միավոր]:

Եթե C -ի վրայի U լարումը լինի նվազագույնը, պետք է C կոնդենսատորով անցնող I_C հոսանքը լինի՝

$$I_C = I_L = 0 \quad [0.5 \text{ միավոր}]:$$

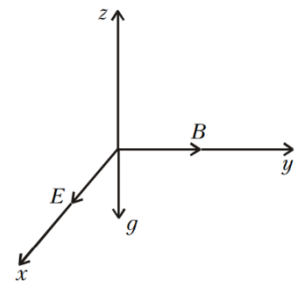
Լարման աղբյուրով անցած լիցքը հավասար կլինի $2C$ կոնդենսատորի վրայի լիցքին [0.5 միավոր]: Ի դեպ $2C$ կոնդենսատորի վրայի լիցքը կարող է տարբերվել C կոնդենսատորի վրայի լիցքից: Այսպիսով, էներգիայի պահպանման օրենքի համաձայն՝

$$2C(U_0 - U)U_0 = \frac{CU^2}{2} + \frac{2C(U_0 - U)^2}{2} \quad [0.5 \text{ միավոր}]$$

Լուծելով այս հավասարումը կստանանք՝

$$U = U_0 \sqrt{\frac{2}{3}} \quad [0.5 \text{ միավոր}]$$

Խնդիր 4: Մասնիկը EՄ դաշտում (5 միավոր): m զանգվածով և q լիցքով մասնիկը շարժվում է մոդուլով հաստատուն արագությամբ տարածության այն հատվածում, որտեղ կան երեք փոխադարձ ուղղահայաց դաշտեր՝ $\vec{E}$ լարվածությամբ էլեկտրական դաշտ, $\vec{B}$ ինդուկցիայով մագնիսական դաշտ և $\vec{g}$ գրավիտացիոն ձգողականության դաշտ (տե՛ս նկար 1):

ա) Ինչպիսի՞ շարժում է կատարում մարմինը՝ կորագիծ թե ուղղագիծ: Պատասխանը հիմնավորեք: **[1 միավոր]**

Որոշակի պահի E և B դաշտերը անջատվում են: Շարժման ընթացքում մասնիկի նվազագույն կինետիկ էներգիան սկզբնականի կեսն է:

բ) Գտեք մասնիկի արագության պրոյեկցիաները բոլոր երեք դաշտերի ուղղությունների վրա անջատման պահին: **[2.5 միավոր]**

գ) Ի՞նչ նվազագույն v_{min} արագության դեպքում է հնարավոր մոդուլով հաստատուն արագությամբ շարժումը: **[1 միավոր]**

Մասնիկը շարժվում է մոդուլով հաստատուն v_{min} արագությամբ՝ գ) կետում նշված պայմաններում:

դ) Ինչքա՞ն կլինի մասնիկի արագացումը էլեկտրական դաշտը անջատելու պահին: **[0.5 միավոր]**

Լուծում

Ա) E և g դաշտերից կողմից մասնիկի վրա ազդող համագոր F ուժը ունի հաստատուն մեծություն և ուղղություն: Լորենցի ուժը աշխատանք չի կատարում, ուստի մասնիկը պետք է շարժվի F ուժին ուղղահայաց հարթությամբ՝ իր բացարձակ արագությունը պահպանելու համար: Մագնիսական ինդուկցիայի վեկտորը Նույնպես գտնվում է այս հարթությունում, ինչը նշանակում է, որ մասնիկը շարժվում է ուղիղ գծով, ինչը նշանակում է, որ բոլոր ուժերի արդյունարարը զրո է: **[0.5 + 0.5 միավոր]**

Բ) Կինետիկ էներգիան կիսվում է, հետևաբար $v_z = v_{\text{հորիզոնական}}$ **[1 միավոր]** :

$$v_z^2 = v_x^2 + v_y^2$$

Համագոր ուժի պայմանից:

$$qBv_x = mg \Rightarrow v_x = \frac{mg}{qB} \quad [0.5 \text{ միավոր}]$$

$$qBv_z = Eq \Rightarrow v_z = \frac{E}{B} \quad [0.5 \text{ միավոր}]$$

$$\text{Այստեղից՝} \quad \left(\frac{Eq}{qB}\right)^2 = \left(\frac{mg}{qB}\right)^2 + v_y^2$$

$$v_y = \sqrt{\left(\frac{E}{B}\right)^2 - \left(\frac{mg}{qB}\right)^2} \quad [0.5 \text{ միավոր}]$$

գ) Արագությունը կլինի նվազագույնը, երբ B -ի ուղղությամբ արագության պրոյեկցիան կլինի $v_{\parallel} = 0$ **[0.5 միավոր]**:

Այսպես արագության պրոյեկցիան կլինի՝

$$v_{\parallel} = v_z \cdot \sin(\alpha) - v_x \cdot \cos(\alpha)$$

$$v_{\parallel} = v_z \cdot \frac{mg}{\sqrt{(Eq)^2 + (mg)^2}} - v_x \cdot \frac{Eq}{\sqrt{(Eq)^2 + (mg)^2}}$$

$$v_{\parallel} = \frac{E}{B} \cdot \frac{mg}{\sqrt{(Eq)^2 + (mg)^2}} - \frac{mg}{qB} \cdot \frac{Eq}{\sqrt{(Eq)^2 + (mg)^2}} = 0$$

$$v_{min}^2 = v_x^2 + v_y^2 = \left(\frac{mg}{qB}\right)^2 + \left(\frac{E}{B}\right)^2$$

$$v_{min} = \sqrt{\left(\frac{E}{B}\right)^2 + \left(\frac{mg}{qB}\right)^2} \quad [0.5 \text{ միավոր}]$$

դ) Այս դեպքում արագացումը կլինի $a = \frac{Eq}{m}$: **[0.5 միավոր]**

